

Živé vzpomínání a baráky koncentračního tábora

17. 04. 2015 09:11

Přibližně od roku 2011 spolupracuje Severočeské muzeum v Liberci s obcí Rychnov u Jablonce nad Nisou při výzkumu koncentračního tábora Al Reichenau. Během působení starostů Františka Chlouby a nyní Tomáše Levinského se uskutečnila řada besed s občany a přednášek. Vedle osvícených starostů v obci působí kronikář Jindřich Kurfiřt, studnice regionálního poznání. Kombinace takto osvícených osob spojených s Rychnovem a Severočeského muzea zapříčinila dnes již letitou, v podstatě vzorovou spolupráci mezi paměťovou institucí (muzeem) a živou obcí s místními, obyvateli i podniky.

Výzkum podpořila obec Rychnov, Ministerstvo životního prostředí účelovou dotací na zjištění rozsahu podzemního díla a přispěly i místní podniky, které umožnily pokračování výzkumu na svých pozemcích. Stejně tak se zapojili místní občané, od kterých získáváme čím dál větší podrobnosti o koncentračním táboře, zbrojní výrobě a konci války na Rychnovsku. Vzpomínky následně konfrontujeme s archivně doloženými skutečnostmi a výsledky vlastního terénního výzkumu. Této součinnosti si mimo jiné všiml i Martin Šmok z USC Shoa Foundation a publikoval na stránkách této instituce konkrétní vzpomínky – video výpovědi pamětníků. (sfi.usc.edu/blog/martin-%C5%A1mok/you-can-always-find-piece-relevant-testimony-visual-history-archive).

Jedním z cílů obce i muzea je zachovat paměť místa tak, aby se téma nacistické nucené práce stalo součástí historie, aby opravdu historie plnila svou roli jako zdroj poučení pro doby budoucí. Stále rozšiřující se debata o nedávné minulosti již nese ovoce v podobě dalších objevů. Mezi poslední a nejvýznamnější patří "objevy" původních táborových budov – baráků, kde byli ubytováni vězni koncentračního tábora i vězenkyně sousedního pracovního tábora pro tzv. "Ostarbeiter". Pavel Knobloch lokalizoval původní barák pracovního tábora v Hodkovicích nad Mohelkou, kam byl v 50. letech 20. století převezen. Dále si rychnovští obyvatelé vybavili, že baráky z koncentračního tábora byly převezeny po válce do Čelákovic, kde dodnes tvoří přístavky kulturního domu. Ve spolupráci s ředitelem kulturního domu Tomášem Staňkem připravujeme malou stálou připomínku o původu baráků. V Čelákovicích tak vznikne malá

panelová expozice 66 kilometrů vzdáleného Rychnova u Jablonce nad Nisou. A přímo na radnici v Rychnově vzniká expozice věnovaná koncentračnímu táboru a zbrojní výrobě. Stejně tak podnik Getewent měl pobočky v Českém Dubu, Smržovce či Kokoníně. Tam všude pracovali a umírali vězni mnoha národností v různých typech táborů.

Dalším krokem výzkumu bude pokus o nalezení sochy mořské panny – fontány, která vznikla přímo v areálu tábora v roce 1944 a je pravděpodobně ve zbědovaném stavu rozbitá v náspu nedaleko tábora. Otázka, zda není toto téma otevíráno až příliš často, není dle našeho soudu na místě. Výzkum v Rychnově u Jablonce nad Nisou věnujeme jedinému zbrojnímu podniku a dvěma táborům nacistické nucené práce. Jen v okresech Liberec a Jablonec nad Nisou však bylo 5 koncentračních táborů a více než 200 pracovních a zajateckých.

TZ Severočeské muzeum v Libereci